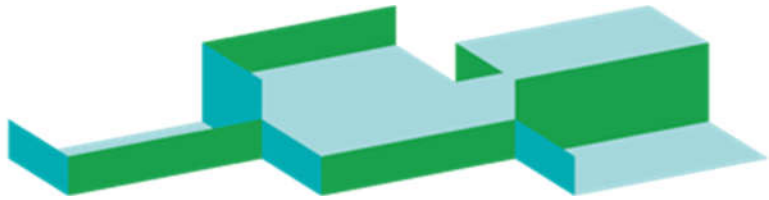

Jaarverslag 2019

Voorwoord en bestuursverslag

Het bestuur kijkt met genoegen terug op het DAC-jaar 2019, waarin het in een deels nieuwe samenstelling – met Hans Groenhuijsen en Kim van Kampen, naast Luuc Jonker, Dorien Fröling en ondergetekende - zes keer vergaderde. Onderwerpen, zoals het beleidsplan, programma, begroting, financiën en subsidieaanvragen, personeelsbeleid, statuten en het huurcontract met de gemeente vulden de agenda. Er werd geëvalueerd en ook gebrainstormd over onze missie in de aanstaande cultuurnotaperiode. Met Indira van 't Klooster aan het roer, Philippine Mochel als Programma Coördinator, en 30 uiterst gemotiveerde vrijwilligers en professionele gidsen kwam een veelzijdig programma tot stand, dat recht doet aan de DAC-beleidspijlers: 'Dudok Doen', 'Dudok Debat' en 'Dudok Data'. Voor een aantal projecten werden beroepskrachten ingehuurd. De samenwerking met het Dudokfestival werd voortgezet en in het Filmtheater trokken de drie keuzefilms van Hilversumse architecten uitverkochte zalen. Bij de opening van het culturele seizoen op het marktplein verzorgde het DAC een Dudokquiz, terwijl een bierfestival in volle gang was. Studenten van de Hogeschool van Amsterdam toverden de voormalige filmzaal om tot een 3D-experience, waarin Willem Marinus Dudok opnieuw tot leven is gekomen en vertelt over zijn werk. Deze vorm van verhalen vertellen met gedigitaliseerd archiefmateriaal, bewegend beeld en geluid sluit aan bij de erfgoedvisie van het DAC. Want erfgoedwaarden staan niet vast; ze zullen steeds opnieuw ontdekt moeten worden en begeistere. Dat de lego-doodsjes van Dudoks raadhuis in een mum van tijd uitverkocht waren, tekent de grote belangstelling voor dit monument. Thema's van debatten en tentoonstellingen waren actueel: in welke omgeving willen we leven; wat is de betekenis van oude utopieën, zoals de tuinstad; als bewoners van hun alledaagse Dudok houden, hoe betrekken we ze dan bij de toekomst van hun leefomgeving; wat betekent verduurzaming voor het wereldberoemde raadhuis en zijn monumentale artistieke kwaliteiten? Een publicatie op basis van nieuwe perspectieven was nodig. Lara Voerman deed onderzoek en schreef *Wonderlijkheden. Willem Marinus Dudok, netwerken en inspiratiebronnen*. Dat Iwan Baan, internationaal gerenommeerd architectuurfotograaf enthousiast reageerde - omdat hij opgroeide in Hilversum - op het vermetele verzoek om foto's van Dudoks werk te maken, was puur geluk. Indira en ondergetekende vormden met veel plezier de redactie. Vormgeefster Margriet V en de Hilversumse uitgeverij Verloren maakten er een prachtige uitgave van, die ook in het Engels (*Wonderments*) verscheen. Dat er weer meer bezoekers dan in 2018 werden geteld, voor rondleidingen, maar ook tijdens de Open Monumentendag – *Plekken van Plezier* werd geopend op de Hoorneboeg - en de Dag van de Architectuur, bewijst dat het DAC ertoe doet in Hilversum en (ver) daarbuiten. In september werd de *Tafel van Dudok*, ontwerp van Nienke Koster en gemaakt uit haar raadhuisafgietsels, feestelijk in gebruik genomen. Betoverend mooi stond hij in de burgerzaal, met de historische Gispensstoelen uit het raadhuis erbij. Burgemeester Pieter Broertjes kreeg het kunstwerk aangeboden. Gasten uit de kunst- en architectuurwereld, onder wie rijksbouwmeester Floris van Alkemade, zaten aan, deelden toekomstwensen met elkaar en genoten van het diner dat de kok van restaurant Dudokx, passend bij de vormen en kleuren van de Dudoktafel (mét servies) had bereid. Bijna niemand wist toen dat Indira van 't Klooster per 1 november als

directeur zou vertrekken. Hoe leuk zij het ook vond bij het DAC, de verleiding van het directeurschap van het Architectuurcentrum Amsterdam (ARCAM) kon zij niet weerstaan. In het samenwerkingsverband van Nederlandse lokale architectuurcentra, waarvan zij in 2019 mede-initiatiefneemster was, blijft het DAC haar tegenkomen. Het bestuur selecteerde uit 15 sollicitanten een nieuwe directeur per 1 januari 2020. Al in december getuigde Patricia Alkhoven van haar enthousiasme: zij leidde de boekpresentatie van *Wonderlijkheden* en *Wonderments* in boekhandel Voorhoeve en startte haar kennismaking met het culturele en politieke netwerk in Hilversum. In Dudoks voormalige C&A-gebouw vierden we het jaar en namen we afscheid van Indira. De december-Lichtrondleidingen waren een succes, net als de torenbezoeken bij zonsondergang in juni. De missie van het DAC blijft het vergroten en verdiepen van de publieke belangstelling en waardering voor architectuur, stedenbouw en ruimtelijk erfgoed, in het bijzonder van Dudok, en voor de maatschappelijk-culturele betekenis daarvan. Ik hoop dat dit jaarverslag 2019 de lezers inspireert en wil graag mijn grote waardering en dank uiten voor alle mensen die aan dit succesvolle DAC-jaar hebben bijgedragen, niet in de laatste plaats alle toegewijde vrijwilligers!

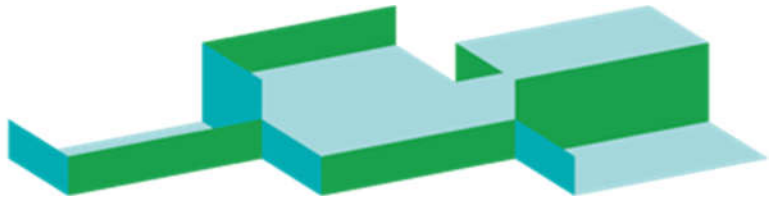
Irmgard van Koningsbruggen
voorzitter bestuur DAC

Inleiding

Het Dudok Architectuur Centrum (DAC) is in huidige vorm sinds 2016 actief als kenniscentrum op het gebied van erfgoed, architectuur, landschap en stadsontwikkeling en heeft sindsdien een heldere positie in het Hilversumse cultuuraanbod verworven. Vertrekkende vanuit het gedachtengoed van W.M. Dudok verzorgt het Architectuurcentrum **rondleidingen** door het Raadhuis, architectuurwandelingen, fietstochten en **excursies** langs architectuur van Dudok en andere architecten die Hilversum uniek maakt. In **Stadsgesprekken** praten we met een brede groep belangstellenden, betrokkenen en deskundigen over actuele onderwerpen. In **grote publieksmanifestaties** zoals de Dag van de Architectuur en Open Monumentendag brengen we de waarde van cultureel erfgoed en recente architectuur onder de aandacht van een brede groep belangstellenden. Ook organiseert het DAC minimaal twee **tentoonstellingen** per jaar. Sinds 2018 ontwikkelt DAC ook **programma's op maat** die bijdragen aan de profilering van Hilversum als architectuur- en omroepstad. Tot slot ontwikkelen we samen met basisscholen **educatieve programma's** over diverse onderwerpen in relatie tot architectuur, leefomgeving en bouwen.

Algemene doelstellingen

Het DAC heeft, vertrekkende vanuit het unieke erfgoed, het landschap en de architectuur in Hilversum een gevarieerd programma opgezet dat verschillende doelgroepen, in verschillende intensiteiten en op verschillende schaalniveaus bedient. Het doel is in de eerste plaats om bewoners, ondernemers, politici, beleidsmakers, ontwerpers, en alle anderen die een relatie hebben met Hilversum kennis te laten maken met het rijke erfgoed, en hen te betrekken bij het architectuurdebat rondom het versterken van Hilversum als woon- en werkstad. Daarnaast is het doel een breder publiek kennis te laten maken met Hilversum als architectuur en mediastad. In de uitvoering van dat programma zoeken we samenwerking met zoveel mogelijk culturele collega-instellingen en andere

organisaties in de regio. De programma's van het DAC spelen zich af op meerdere schaalniveaus en voor verschillende doelgroepen.

1. Bereik van onze programma's

Rondleidingen door het Raadhuis in cijfers

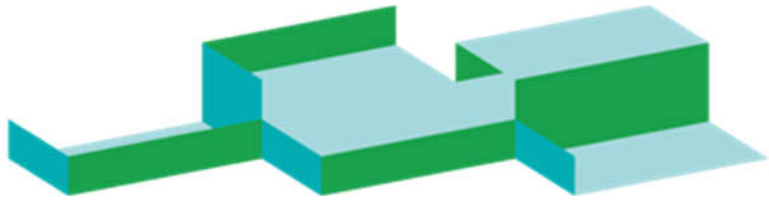
Dudok Architectuur Centrum	2019												totaal
	januari	februari	maart	april	mei	juni	juli	augustus	september met OMD	oktober	november	december	
DAC reguliere rondleidingen en expo													
Totaal DAC reguliere rondl. en expo	136	250	118	155	384	594	235	249	8000	124	527	330	11102
Rondleidingen op maat	158	108	298	163	300	176	119	326	474	380	162	156	2820
Totaal DAC	294	358	416	318	684	770	354	575	8474	504	689	486	13922

Een greep uit bijzondere rondleidingen/doelgroepen

- Algemeen: Probus-groepen, groepen architecten, museumvrienden uit diverse delen van het land, verjaardagfeesten, jubilea
- Nieuwe medewerkers gemeente Hilversum: 4x per jaar Torenbeklimming en fietstocht door Hilversum
- Dutch Media week: wandelingen Mediapark en wandelingen vanuit Centrum
- 80 gasten op 70ste verjaardag Hilversums echtpaar: 2x bustour en 4x rondleiding raadhuis
- Dag van de Mantelzorger: diverse rondleidingen
- 300 bezoekers avond voor nieuwe inwoners van Hilversum: 6x Presentatie over DAC en ontvangst in expositieruimte
- Maandelijkse lunchwandelingen gemeente Hilversum in het kader van meer bewegen
- Internationale gasten, bijvoorbeeld groep van 65 Spaanse architectuurstudenten, grote groep kunsthistorici universiteit Luik, museumgezelschap uit Duitsland, architectuurgroep uit UK, Australië en USA, studenten Urban Design Georgia etc
- Scholen/universiteiten: bijvoorbeeld 60 studenten Design uit Groningen, 80 leerlingen Roland Holst College, 120 leerlingen Baarnsch Lyceum, Montessorieschool etc

Speciale rondleidingen

Gedurende het hele jaar waren er regelmatig architectuurwandelingen door de Bloemenbuurt, Trompenberg en Hilversum Noordoost, met open inschrijving. Daarnaast waren er architectuurwandelingen, fietstochten en bustours op maat door delen van Hilversum en

rondleidingen bij zonsondergang. In 2019 verzorgden onze gidsen verschillende rondleidingen op Zonnestraal omdat de vaste gids van Zonnestraal verhinderd was. Een groot succes zijn de jaarlijkse Licht-rondleidingen met korte presentatie vooraf en gluhwein met hapje na afloop. Alle geplande rondleidingen (totaal 8) waren vol en zelfs deels overboekt.

Facebook:

Eind december 2019 waren er ca 600 volgers; dat is 25% meer dan op 1 januari 2019. Berichten worden bekeken door gemiddeld 400, met soms uitschieters naar 2500 mensen (bijvoorbeeld OMD en Lichtrondleidingen).

2. Projecten 2019

In 2019 hebben we nieuwe programma's aan het repertoire toegevoegd: behalve de rondleidingen en excursies, stadsgesprekken, Dag van de Architectuur en Open Monumentendag organiseerden we tentoonstellingen, Film & Architectuuravonden en diverse onderzoeks- en samenwerkingsprojecten.

Speciale Rondleidingen

- Hemelvaartsdag: Rondleiding Raadhuis speciaal voor gezinnen
- augustus en september: Rondleiding Raadhuis bij zonsondergang
- oktober: Expositie 100 jaar na Bauhaus en rondleiding Raadhuis
- december: Rondleiding 'Het licht van Dudok'

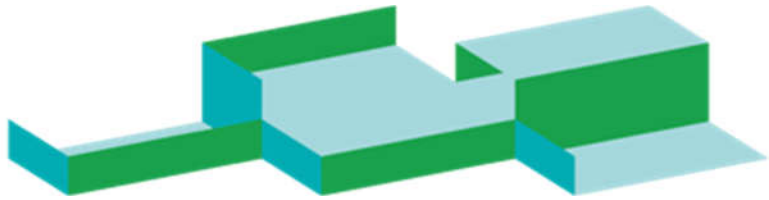
3 tentoonstellingen:

29 mei 2019 – 5 januari 2020 **De alledaagse Dudok**

Tentoonstelling over hoe het werk van Dudok op allerlei manieren onze beleving van de stad heeft beïnvloed. Het Raadhuis staat immers niet alleen fysiek aan het Dudokpark, maar ook afgebeeld op servies, koekblikken, suikerzakjes, Ansichtkaarten en postzegels. En ook dat onopvallende gebouwtje, die brievenbus, die trap: allemaal Dudok! Over citymarketing avant la lettre, over de representatie van het wereldberoemde Raadhuis op huiselijke objecten, over identificatie en over hoe Dudok tekende aan talloze onopvallende bouwwerken in de stad.

19 september - 5 januari 2020 De **installatie Dudok Verbonden** verbindt drie belangrijke personen in het leven van Dudok aan **De Tafel van Dudok**, een bijzonder kunstwerk van Nynke Koster. Hij is zowel een ruimtelijke interpretatie van de inspiratiebronnen van Dudok, als een uitnodiging tot een dialoog.

3 feb - 12 mei 2019 **Goede voornemens: Van Mediapark tot Sportpark**. Deze tentoonstelling toont alle plannen die op dit moment voor het gebied tussen Mediapark en Sportpark in ontwikkeling zijn, binnen de context van de ontwikkeling van Hilversum als Mediastad. De verzameling biedt professionals, beleidsmakers, ondernemers en bewoners de gelegenheid om alle plannen in hun samenhang te zien. In de tentoonstelling zijn onder andere het masterplan voor het Mediapark van UNStudio, het plan voor het Stationsgebied van De Zwarte Hond en OKRA, plannen voor de Spoorzone van diverse architecten en ontwikkelaars en de ideevorming rondom Arenapark van PosadMaxwan te zien. Daarnaast tonen we visies en experimenten van onder andere XR LAB,

studenten van de HKU, Roodbeen Architecten, TANGRAM Architecten, Kuiper Compagnons en vele anderen.

2 Manifestaties

15/16/17 juni: **Dag van de Architectuur: Door de ogen van ... Dudok**

Tijdens een fietstocht langs scholen van Dudok keken deelnemers 'door de ogen van het kind' naar de gebouwen. Op de Kerkbrink lieten studenten van de HKU winkelend publiek met andere ogen naar de openbare ruimte kijken. De prullenbak, stoeptegels en het bankje lijken namelijk onbetekenende plekken, maar zijn wel met aandacht ontworpen. In de toren van het Raadhuis werden bezoekers uitgedaagd om te experimenteren met lichtinval en materiaal en op die manier ook met andere ogen te kijken naar het ontwerp.

Ouders en kinderen bouwden zaterdagmiddag samen het Raadhuis in LEGO. Vervolgens werd het LEGO-model tijdens een rondleiding vergeleken met de werkelijkheid. Het was verrassend om te zien hoe goed de kinderen in staat waren de details te herkennen. De rondleiding werd afgesloten met een torenbeklimming.

Op zondag werd de experience My Digital Dudok gepresenteerd en was taxateur van het programma Tussen Kunst en Kitsch, Marcel Brouwer, te gast om Dudok-gerelateerde objecten te taxeren. Dat leverde interessante gesprekken en de ontdekking van waardevolle objecten op. United College was aanwezig om een impressie te maken van taxatie-gesprekken tussen de inbrengers en Marcel Brouwer.

14 en 15 september: **Open Monumentendag: Plekken van plezier**. Gedurende deze dag waren ruim 35 monumenten open voor publiek. Monumenten die vanzelfsprekend aansluiten bij het jaarthema (denk aan Theater Gooiland, de Drafbaan en het Padvindershuisje) kregen een speciale vermelding. Daarnaast was er een aantal bijzondere activiteiten speciaal voor Open Monumenten Dag georganiseerd in samenwerking met diverse organisaties. Het geheel vormde een rijk programma voor een breed publiek, waarbij de monumenten en hun rijke geschiedenis centraal stonden, zoals de tot appartementencomplex KROon herbestemde studio en het gemaal en zijn plezierige omgeving op het Laapersveld. Tegelijkertijd vormden monumenten het decor voor een multidisciplinaire manifestatie waarin theater, muziek en mediageschiedenis – kortom 'plezier' – een inspirerend geheel vormden, zoals het Dudokfestival en de podcasts van media-iconen vanuit media-café De Jonge Haan. Er waren specials speciaal voor kinderen op landgoed_Wolfsdreuvik, volwassenen kwamen aan hun trekken met Wijnproeven bij Wijngaard Zonnestraal, Festival Waanzin bij Fabrique Ludique, of bij lezingen en een expositie in Palace Résidence van Robert Magnée, de Dudokquiz bij de Opening Cultuur Seizoen op het Gooisch Bierfestival, een Architectuurwandeling Hilversum Zuidoost en een Fietstocht langs verschillende 'Plekken van Plezier'.

3 Stadsgesprekken

16 juni, *Taxatie objecten met afbeelding Dudok/Raadhuis*

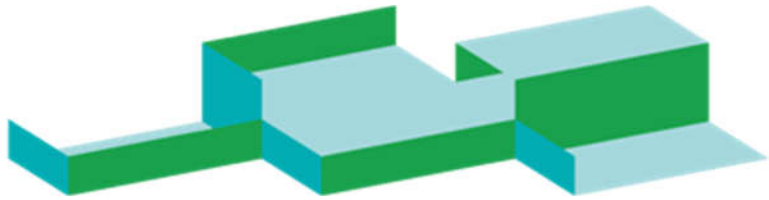
7 november, *Kick-off Hilversum Tuinstad van de 21ste eeuw* in Zonnestraal.

12 december, *Wonderlijkheden*, Boekpresentatie en vraaggesprek met auteur Lara Voerman

Uitgave boek

***Wonderlijkheden – netwerken en inspiratiebronnen van W.M. Dudok*, Auteur: Lara Voerman.**

Dit boek biedt een chronologisch verhaal van leven en werk van Dudok. Zijn imago als eenling wordt genuanceerd door hem in een bredere context te plaatsen van netwerken van ideeën en mensen. Van de hiërarchische Genie, het ontwikkelingsgerichte Hilversumse bestuur, het Gooise milieu van kunstenaars en natuurbeschermers tot commissies met collega's uit de top van de Nederlandse

stedenbouwkundige wereld – allen beïnvloedden in meer of mindere mate zijn denken en zijn ontwerpen. Dudoks ideeën over tuinstad Hilversum en het wonderlijke van de architectuur zijn spectaculair verbeeld in foto's van Iwan Baan.

Experience : My Digital Dudok

Kunnen we in het hoofd van Dudok kruipen? Studenten van de Hogeschool van Amsterdam hebben op basis van archiefmateriaal de denkwereld van Dudok gereconstrueerd. Aan de hand van film- en geluidsfragmenten, originele schetsen, meubelstukken en historische foto's stappen bezoekers in een multimediale ervaring die inzicht geeft in de twijfels, overtuigingen en passies van Dudok. Officiële opening was 16 juni in het Dudok Architectuur Centrum.

Film & Architectuur

Nieuw dit jaar waren de drie Film & Architectuuravonden in het Filmtheater Hilversum op 17 juni (Playtime, door de ogen van MOOST architect); 9 september (Leaning into the wind, door de ogen van architecten Karres en Brands); 9 december (Do more with less, door de ogen van architect Frank Roodbeen) alle avonden uitverkocht. Wegens dit succes zal Film & Architectuur in 2020 worden voortgezet.

Educatieve projecten

Het Raadhuis wordt jaarlijks door honderden leerlingen van basisscholen bezocht. De resultaten daarvan worden in 2019 zichtbaar in de vorm van lesprogramma's op maat, masterclasses aan docenten en samenwerkingsprojecten met middelbare scholen. In 2019 is met diverse beroepsopleidingen samenwerking gezocht.

Deze projecten kwamen tot stand in samenwerking met meer dan 60 partners uit Hilversum, de regio en landelijk.

3. Personele samenstelling organisatie en bestuur

Dudok Architectuur Centrum (1,2 fte)

Indira van 't Klooster (directeur tot 1 november 2019)

Patricia Alkhoven (directeur vanaf 1 januari 2020)

Philippine Mochel (Programma coördinator)

Bestuursleden

Irmgard van Koningsbruggen (voorzitter)

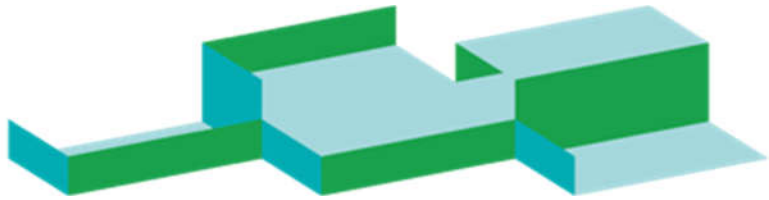
Hans Groenhuijsen (penningmeester) – per 1 jan. 2019

Dorien Fröling (algemeen bestuurslid)

Luuc Jonker (algemeen bestuurslid sinds 1 december 2018)

Kim van Kampen (per 1 jan. 2019)

Daarbij wordt het DAC ondersteund door 15 gidsen en 15 publieksbegeleiders.

4. Financiële verantwoording

2019 was een goed jaar. Het was ook weer een soort transitiejaar, waarin we verder stappen hebben gezet in programmering en activiteiten, in verdere professionalisering.

Op administratief gebied is de invoering van een andere werkwijze vrijwel afgerond. Doelstellingen daarbij zijn:

- . een betere aansluiting van administratie op de dagelijkse praktijk
- . een beter inzicht in de begroting van uitgaven, betere beheersing, meer inzicht
- . het slaan van de brug tussen enerzijds de reguliere financiële verslaglegging en anderzijds een transparante projectadministratie
- . het zoveel mogelijk reduceren van verschillende posten overig/algemeen/divers etc. en het maximaal toerekenen van kosten aan afzonderlijke projecten
- . een beter projectmanagement op kosten en baten, op doorlooptijd, op behaald (niet-financieel) resultaat (bereik/bezoekers/deelnemers, exposure, naamsbekendheid) en het voldoen aan vereisten en verwachtingen vanuit subsidieverstrekkingen.

Financieel gezien draaide het DAC goed.

De totale kosten bedroegen €267.552, een toename t.o.v. 2018 van €45.668 ofwel 17%.

Het bruto bedrijfsresultaat (netto omzet minus inkoopwaarde) bedroeg €275.411, een toename t.o.v. 2018 van €45.709 ofwel ruim 19%.

Daarmee resulteert een bedrijfsresultaat van €7859, vergelijkbaar met 2018.

Wederom is 7.000 toegevoegd aan de continuïteitsreserve, welke daarmee uitkomt op 35.000,-.

Aan de reserve met nog te besteden subsidies is ruim 18.000 onttrokken zodat deze reserve ultimo 2019 nog bijna 31.000 omvat.

Toelichting op verschillende punten.

De personeelskosten stijgen in 2019 t.o.v. 2018 door de volledige omzetting naar vaste dienstverbanden; de kosten stijgen daarmee van rond de 78 K naar rond 90 K. Hoger vaste lonen/salarissen werken door in hogere sociale lasten, pensioen (van 2,3 K naar 7,9 K) en verzekeringspremies.

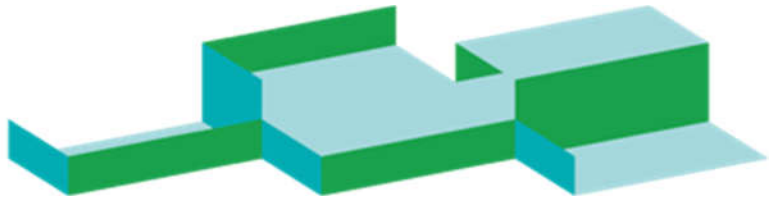
Begroot was voor 2019 totaal 85 K, zodat hier feitelijk 5 K (6%) meer is uitgegeven dan begroot.

Huisvestingskosten nemen toe door stijging in bewakingskosten van 51 K naar ruim 58 K.

De overschrijding t.o.v. begroting (54 K) bedraagt 4 K (7,4%).

In de exploitatie treden verschuivingen op. Opvallend zijn:

- . de post auteurskosten van 12,6 K (was 0),
- . overige productiekosten die toenemen van 2,5 K naar 20,6 K
- . een post onderhoud van 4,2 K (was 0)
- . lagere kosten in productieleiding welke dalen van 22,2 naar 9,1.

Project-gerelateerde kosten (exploitatie) namen toe doordat in 2019 meer projecten zijn gedraaid dan in 2018. Anders gezegd: meer uitgaven is hier in zekere zin een positief signaal, uiteraard voor zover binnen begroting en financiële positie van de stichting.

De verkoopkosten stijgen licht (met bijna 1,6 K) door toename van uitgaven in website, reclame en representatie.

De kantoorkosten nemen licht toe, met name door ICT (plus 1,6 K) en overige kantoorkosten (plus 0,9).

5. Toekomstverwachting 2020

De subsidie voor de organisatie van de basisactiviteiten en programma zijn in lijn met die van 2019, naar verwachting zullen ook alle geplande activiteiten daarmee worden uitgevoerd en zal de omzet vergelijkbaar zijn met 2019.

Het Dudok Architectuur Centrum heeft in 2020 als gevolg van de Corona pandemie net als alle andere culturele instellingen te maken met de sluiting van het museum, het uitvallen van rondleidingen, excursies, wandelingen, tentoonstellingen en andere evenementen zoals stadsgesprekken, Dag van de Architectuur, Erfgoedfestival enz. Dit resulteert in afname van de daaraan gerelateerde omzet. Omdat er daardoor ook kostenbesparingen zijn (geen extra kosten voor personeel) en de toegekende subsidies voor vast personeel, huisvesting en de basisactiviteiten, maar ook programmasubsidies reeds zijn overgemaakt, verwacht het DAC haar activiteiten in aangepaste vorm te kunnen blijven voortzetten en treedt er geen liquiditeitsprobleem op.

Wel worden er extra investeringen gedaan om het DAC en vooral de tentoonstellingsruimte 'corona-proof' te maken; er wordt een audio-systeem aangeschaft dat het mogelijk maakt dat de deelnemers aan een rondleiding de gids in een straal van ca 60 meter kunnen horen, waardoor zij afstand van de gids en elkaar kunnen houden; en er wordt extra geïnvesteerd in online media om virtuele rondleidingen en informatieve films via website en sociale media te verspreiden nu het DAC fysiek niet open is.